

Λιτότητα και δημόσιο χρέος

του Γιάννη Μηλιού

1. Το τέλος της λιτότητας οδηγεί στο «κούρεμα» του χρέους

Επί τρία τουλάχιστον χρόνια παρακολουθούμε μια παρωδία «διαπραγμάτευσης», στην οποία η κυβέρνηση αρχικά δηλώνει ότι «δεν θα ληφθούν πρόσθετα μέτρα», η Τρόικα εμμένει στο ότι πρέπει να τηρηθούν τα *συμφωνηθέντα* για να μπορέσει να προβεί σε θετική αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας, από την οποία «θετική αξιολόγηση» η κυβέρνηση προσδοκά την έναρξη της διαδικασίας «ελάφρυνσης του χρέους». Τελικώς, τα «νέα μέτρα» νομοθετούνται και η κυβέρνηση πανηγυρίζει για τη θετική «αξιολόγηση» της ελληνικής οικονομίας.

Σε όλο αυτό το επικοινωνιακό παιχνίδι που για τη «δραματική» κρισιμότητα και «αυθεντικότητά» του αναλαμβάνουν να μας πείσουν τα κυρίαρχα ΜΜΕ, η κρίσιμη έννοια είναι αυτή που δηλώνει η λέξη «συμφωνηθέντα». Πραγματικά, αυτό που στην πραγματικότητα ισχύει είναι ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει αποδεχθεί ότι ο κρατικός Προϋπολογισμός θα έχει *πρωτογενές πλεόνασμα* 1,5% του ΑΕΠ το 2014, 3% το 2015, 4,5% το 2016 και το 2017, και 4,2% του ΑΕΠ από το 2018 και μετά. Τα πρωτογενή αυτά πλεονάσματα (που είναι η διαφορά των δημοσίων εσόδων έναντι των δημοσίων δαπανών) πηγαίνουν καθ' ολοκληρίαν στην αποπληρωμή του δημόσιου χρέους.

Η «συμφωνία» για τα πρωτογενή πλεονάσματα είναι συμφωνία για τη συνέχιση των πολιτικών των Μνημονίων, δηλαδή της λιτότητας για τους πολλούς και της διάλυσης του κοινωνικού κράτους.

Πέρα από το εξωφρενικό της συμφωνίας αυτής καθαυτής, ότι δηλαδή σε συνθήκες βαθιάς ύφεσης τεράστιοι πόροι αφαιρούνται από την οικονομία για να δίνονται στους δανειστές, αξίζει να θυμηθούμε τον *τρόπο* με τον οποίο η κυβέρνηση δημιουργεί τα πρωτογενή πλεονάσματα: Με περικοπές μισθών και ψαλίδισμα των κοινωνικών αγαθών (συρρικνώνοντας δραματικά τη δημόσια υγεία και παιδεία, διαλύοντας τους όποιους θεσμούς κοινωνικής προστασίας), με υπερφορολόγηση των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων, με ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας, με κατάργηση δικαιωμάτων, ενώ ταυτόχρονα αφήνει στο απυρόβλητο τη φοροαποφυγή και φοροδιαφυγή του μεγάλου πλούτου (διαλύοντας όπου χρειάζεται τους ελεγκτικούς μηχανισμούς).

Το δημόσιο χρέος (και τα πρωτογενή πλεονάσματα που απαιτεί η αποπληρωμή του), λειτουργεί λοιπόν ως αυτόματος μηχανισμός επιβολής της λεγόμενης «εσωτερικής υποτίμησης», δηλαδή ενός προγράμματος που συγκεντρώνει περιουσία, εισόδημα και ισχύ στον πόλο του μεγάλου κεφαλαίου, ρίχνοντας όλα τα βάρη της κρίσης στην εργατική τάξη και την κοινωνική πλειοψηφία.

Δεν πρέπει λοιπόν να μας παραξενεύει το «νέο» στοιχείο που προέκυψε κατά το πρόσφατο Συμβούλιο Υπουργών στις Βρυξέλλες και ανακοινώθηκε από «Ευρωπαίους αξιωματούχους» στο Reuters: Δεν απαιτείται «ελάφρυνση» του ελληνικού δημόσιου χρέους διότι «η Ελλάδα βρίσκεται σε πορεία βιωσιμότητας του χρέους και θα συνεχίσει να βρίσκεται σε αυτήν χωρίς επιπρόσθετα μέτρα». Οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι ουσιαστικά επανέλαβαν τη δήλωση του Αντώνη Σαμαρά στη Βουλή, κατά την πρόσφατη συζήτηση για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση: «Με ρωτήσατε προηγουμένως, κ. Τσίπρα, αν το χρέος μας είναι βιώσιμο. Ευτυχώς για την Ελλάδα είναι». Με ένα πιο ειλικρινή τρόπο είχε διατυπώσει την ίδια θέση το ΔΝΤ, στην ετήσια Έκθεσή του τον Μάιο 2013: «Μια μείωση του χρέους

στην Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει τη χώρα να χαλαρώσει τις μεταρρυθμίσεις. Το μεγάλο χρέος θεωρείται μοχλός πίεσης προς την κυβέρνηση, την αναγκάζει να δρα».

«Βιώσιμο» χρέος για την κυβέρνηση και τους διεθνείς συμμάχους της σημαίνει συνέχιση των αντιδραστικών πολιτικών της «εσωτερικής υποτίμησης», με μοχλό τα συμφωνηθέντα τεράστια πρωτογενή πλεονάσματα που καρπώνονται οι δανειστές.

Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ θα τηρήσει τις δεσμεύσεις της προς τον ελληνικό λαό. Στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης παρουσιάσαμε τα άμεσα μέτρα του κυβερνητικού μας Προγράμματος. Κοστολογήσαμε το πρόγραμμα αυτό και εξηγήσαμε από πού θα προκύψουν οι πόροι χρηματοδότησής του. Δηλώσαμε ότι δεν θα επιστρέψουμε στην εποχή των προ κρίσης ψηλών ελλειμμάτων (τα οποία άλλωστε προέκυπταν από τις φοροαπαλλαγές που μεγάλου πλούτου, από την διαπλοκή και τη φοροδιαφυγή που σκόπιμα ανεχόταν το πελατειακό κράτος ΠΑΣΟΚ-ΝΔ).

Πουθενά και ποτέ δεν μιλήσαμε όμως για τεράστια πρωτογενή πλεονάσματα που θα διοχετεύονται στους δανειστές. Τα έσοδα που με δίκαιο και διαφανή τρόπο θα συλλέγει το ελληνικό Δημόσιο θα χρηματοδοτούν το κοινωνικό κράτος και την ανάπτυξη. Θα προτάξουμε τα συμφέροντα της κοινωνικής πλειοψηφίας έναντι αυτών των δανειστών. Τότε, όλοι θα κατανοήσουν αυτό που και σήμερα ισχύει: Το δημόσιο χρέος δεν είναι βιώσιμο και απαιτείται άμεσα μια συμφωνία για το «κούρεμά» του!

2. Η αντιμετώπιση της ευρωπαϊκής κρίσης χρέους είναι ζήτημα πολιτικό

Όπως προαναφέραμε, οι νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις χρησιμοποιούν το κρατικό χρέος ως μηχανισμό για την ενίσχυση των πολιτικών λιτότητας. Αυτό που ξεκίνησε στην Ελλάδα συμβαίνει και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η κρίση δημόσιου χρέους είναι σήμερα ευρωπαϊκή υπόθεση και ο αδύνατος κρίκος είναι πλέον η Ιταλία, με 2,1 τρις ευρώ δημόσιο χρέος (133% του ΑΕΠ).

Όσο οι ρυθμοί μεγέθυνσης σε όλη την Ευρώπη παραμένουν χαμηλοί, η μόνη ρεαλιστική διέξοδος στην κρίση χρέους είναι η απομείωσή του. Η απομείωση του χρέους αποτελεί αναγκαία (αλλά όχι και ικανή) συνθήκη για την κατάργηση της λιτότητας. Αντίστροφα όμως, η κατάργηση της λιτότητας θέτει αμετάκλητα επί τάπητος την αναγκαιότητα μείωσης του χρέους, όπως εξήγησα στην προηγούμενη ενότητα.

Είναι γνωστό ότι από την αρχή της κρίσης η θέση του ΣΥΡΙΖΑ είναι *διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους και αποπληρωμή του υπολοίπου με ρήτρα ανάπτυξης*. Σε αυτή τη θέση εμμένουμε διότι τη θεωρούμε ρεαλιστική και δίκαιη.

Ταυτόχρονα ο ΣΥΡΙΖΑ έχει δηλώσει ότι θα ανοίξει το συνολικό ζήτημα της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη, θα εργαστεί μαζί με το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς για μια Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για το χρέος. Στη Διάσκεψη αυτή πρέπει να καταθέσουμε μια στρατηγική όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Αντίθετα με το ελληνικό χρέος που διακρατείται από τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), το σε απόλυτα μεγέθη τεράστιο χρέος άλλων ευρωπαϊκών χωρών, το κατέχουν σε μεγάλο βαθμό οι ευρωπαϊκές τράπεζες και τα ασφαλιστικά ταμεία. Μια σημαντική διαγραφή της ονομαστικής αξίας των κρατικών χρεογράφων θα αφήσει εξαιρετικά εκτεθειμένο τον τραπεζικό τομέα (ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης τραπεζών) και τα ασφαλιστικά ταμεία, όπως συνέβη με το ελληνικό PSI. Η λύση επομένως εδώ είναι να επιβληθεί πολιτικά ένας διαφορετικός ρόλος στην ΕΚΤ, η οποία θα αναλάβει το κόστος του χρέους των χωρών, ώστε να δημιουργηθεί το έδαφος για δημοσιονομικές και κοινωνικές

πολιτικές που θα στηρίζουν το κοινωνικό κράτος και την αναδιανομή προς όφελος των λαϊκών τάξεων.

Η λύση αυτή συνιστά ριζική απομείωση του χρέους χωρίς, από τεχνική άποψη, να προϋποθέτει ούτε διαγραφή της ονομαστικής αξίας των χρεογράφων, ούτε μεταβιβάσεις από τη μια χώρα στην άλλη, ούτε επιπλέον επιβάρυνση των φορολογουμένων. Η ανάληψη του κόστους θα επιβαρύνει μόνο την ΕΚΤ για ένα διάστημα δεκαετιών, μετά οι χώρες θα επαναγοράσουν το χρέος τους, εφόσον αυτό δεν θα υπερβαίνει το 20% του (τότε) ΑΕΠ τους. Επομένως ούτε για μεταβίβαση του δυσβάσταχτου χρέους από τη μια γενιά στην άλλη θα πρόκειται. Η σημερινή γενιά Ιταλών για παράδειγμα, θα απαλλαγεί από το κόστος εξυπηρέτησης ενός χρέους 133% του ΑΕΠ, και μετά 5 ή 6 δεκαετίες η μελλοντική γενιά θα αναλάβει ένα χρέος 20% του ΑΕΠ. Μια τέτοια πρόταση για το σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης έχουμε ήδη καταθέσει με τον Δημήτρη Π. Σωτηρόπουλο και τον Σπύρο Λαπατσιώρα: «Το δημόσιο χρέος στον σύγχρονο καπιταλισμό: Το πλαίσιο μιας προοδευτικής πρότασης για τη Ζώνη του ευρώ», *Θέσεις* 129, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2014, επίσης στο διαδίκτυο: <http://www.theseis.com/images/stories/t129/theseis129-meleti-2.pdf>